

THEORELL, JOHAN PETER

**Ett polemiskt häfte i lagfarenhet och politik,
utgifvet af Courierens redaction. Stockholm,
Elmén och Granbergs tryckeri, 1821.**

Stockholm
1821

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

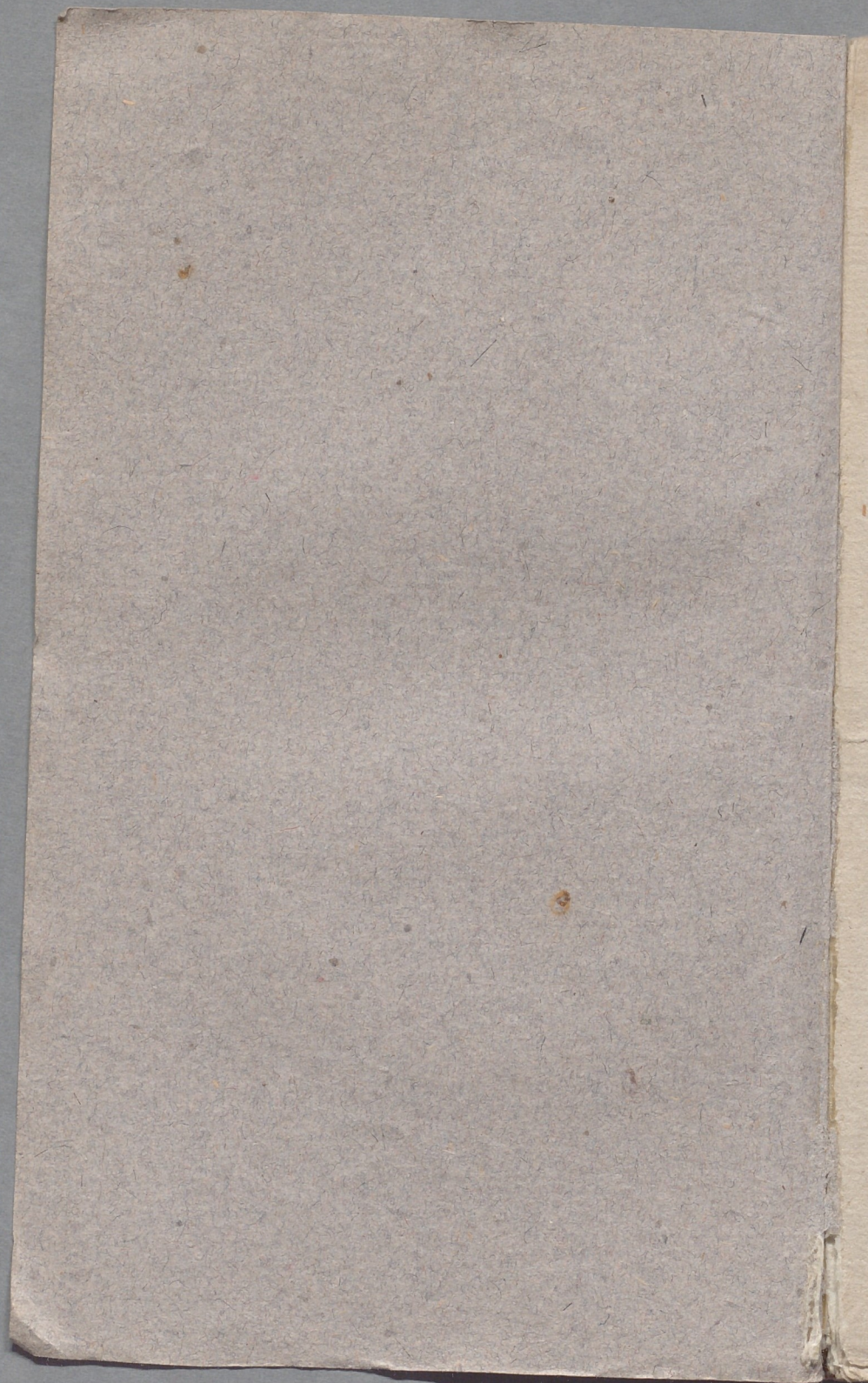
1821

Theorell

Ex. A

SV Saml.
Polit.
SV
(Bv)
1700-1829

1821
THEORELL
Ex. A

Sv. Saml.
P. 10
M
1700-1829

Ett
POLEMISKT HÄFTE

i
LAGFARENHET och POLITIK,

utgifvet
af

COURIERENS REDACTION.

STOCKHOLM,
ELMÉN och GRANBERGS Tryckeri;
1821.

TO THE HONORABLE

MEMBER OF THE HOUSE OF COMMONS

OF GREAT BRITAIN

LAGFARENHET.

För att mätta allmänheten med tryckta skrifter i den ryktbara rättegången imellan John Hall och Sysslomännen i hans konkurs, behöfves säkert icke någon vår åtgärd. En gång på den tid, då vi voro tidningsutgifvare, yttrade vi oss öfver en smädeskrift, hvarmed Rådstugurättens ledamöter, som dömt i saken, då blifvit i en tidning anfallne. Efter denna tid måste vi bekänna, att vi på långt när icke läsit allt, hvad som utkommit i ämnet, och vi tänka för närvarande icke blanda oss i striden öfver sjelfva tvistefrågorna. De torde vara, oss förutan, tillräckligen utvecklade af dem, som inför rätta å ömse sidor utfört parternes talan, och af dem, som deröfver särskildt inför allmänheten utlätit sig. Men interesstet af saken vexer i den mån, som de domstolar, hvilka dermed befatta sig, äro högre och mer förljena allmän uppmärksamhet. Hvad som hos den högsta bland Domstolarna i detta mål förelöper, kan, så vidt något amärkningsvärdt deruti finnes, och något af den lättfattliga egenskap, att det faller inom vår krets, ej undgå att blifva föremål för våra anmärkningar. Åtgärdernas beskaffenhet skall dock, i detta såsom andra mål, vida mer, än målets egen vikt eller ryktbarhet, bestämma vårt val.

Herr Hall, så väl som andra rättsökande, har naturligtvis två önskningsar: att få rätt och att icke för länge behöfva vänta på sin rätt. I båda dessa afseenden finnas starkt bevekande skäl för Herr Hall, och tvisvelsutan också mäktiga interessen emot honom. För oss är likväl frågan endast den, huru mycket bör Herr Hall vinna, icke derföre att han behöfver vinna, utan derföre att han har rätt? Huru skyndsamt bör Herr Hall få sin sak afgjord, icke derföre att han behöfver skyndsamhet, utan derföre att målets beskaffenhet medgifver den?

I Argus har redan det utslag influtit, hvaröfver vi nu gå att säga några ord, syftande egentligen blott på den ena delen af Herr Halls naturliga önskan: skyndsamheten. Wi mena Kongl. Maj:ts med Dess Högsta Domstol beslutna utslag af den 15 sistlidne Augusti uppå Herr Halls besvär öfver åtskilliga af Kongl. Götha Hofrätt meddelta beslut i sjelfva rättegången. Argus har öfver detta utslag gjort vissa påminnelser, hvori vi ej kunna instämma, och deremot underlåtit andra, dem vi finna oss befogade att göra. Vi vilja först rättfärdiga Högsta Domstolen mot de obefogade anmärkningarne af Argus, och derefter sjelfve försöka några mera grundade anmärkningar öfver Högsta Domstolens förfarade. Men först hör sjelfva utslaget äfven här inflyta, då Argus må hända icke är till hands för alla våra läsare.

”Kongl. Maj:ts Utslag uppå de Besvär, Handlanden John Hall i underdånighet anført deröfver, att sedan en af särskildt Råd-stufvu-Rätt i Götheborg den 24 Aug. 1820 af-dömd tvist emellan Klagandens Handels-Bo-lag, under firma John Hall & Comp., på ena, samt Syslomännen uti äldre Handelsbolagets under samma firma gäldbundna Bo, Kom-merse Rådet och Kommendören af Kongl. Maj:ts Wasa-Orden, Niclas Björnberg, Lands-Kamreraren F.M. Åkerman och Grosshandlaren David Carnegie, å andra sidan, angående yr-kadt ansvar å Syslomännen för deras förvalt-ning af äldre bolagets till Borgenärerne afstådda egendom, blifvit, efter å ömse sidor erlagdt vad, dragen under Kongl. Maj:ts och Rikets Götha Hof-Rätts pröfning, och John Hall & Comp. hos Hof-Rätten yrkat, att Syslomännen, i an-seende till förment underlåtenhet att fullgöra Råd-stufvu-Rättens i målet gifna Dom och meddelte Vadeföreskrift, måtte anses för-lustige af deras vadetalan; så har Hof-Rätten, genom Utslag den 4 Dec. 1820, sig utlåtit: att hvad först beträflade Halls & Comp. anmärk-märkning, det Syslomännen icke skulle hafva ägt att ställa borgen för deras personer, in-nan all deras så lösa som fasta egendom blifvit uppgifven, och att Kommerce-Rådet Björnberg skulle äga betydlig lösegendom samt förlager för Bruk, Sågverk och Brännerier, fast egendom uti Partille vid Götheborg och det hus i Staden, som han sjelf bebor; så emedan hvad Råd-stufvu-Rättens Vadebevis å

andra och fjerde punkterna härom förmälte; icke några till beloppet bestämda summor voro Sysslomännen till betalning ålagde, utan att detta belopp på framdeles inträffande li-
 quid ankomme, funne Hof-Rätten, det Råd-
 stufvu-Rätten saknat anledning af lag till den
 föreskrift, Vadebeviset i dessa delar lemnade,
 samt att Sysslomännen icke varit skyldige att
 ställa en sådan borgen, som i dessa punkter
 af Vadebeviset blifvit dem ålagd, vid hvilket
 förhållande något vidare utlåtande om be-
 skaffenheten af de Borgeskrifter, hvilka Syss-
 lomännen i ofvanomförmäldte afseenden gif-
 vit, icke erfordrades; att, vidkommande der-
 efter anmärkningen, att värdet å den af Syss-
 lomännen uppgifne egendom blifvit skattad
 till hvad den i lyckligare tider kunnat kosta,
 men icke till hvad den nu kunde anses gälla,
 eller hvartill den kunde säljas, ätvensom,
 att Hall & Comp. ej fått vara närvarande vid
 värderingsförrättningarne, som värkstälts af
 personer, hvilka icke blifvit af Rådstufvu-
 Rätten förordnade, eller aflagt värderings-
 mannaed; så och då den af Sysslomännen
 till Doms fullgörande uppgifne både fasta
 och lösa egendom blifvit af vederhörande
 Embets- och Tjenstemän värderad, dervid
 Halls & Comp. närvaro varit utan ändamål,
 och hvilket ej heller vore i lag påbudet, lem-
 nade Hof-Rätten utan afseende hvad Hall &
 Comp. häremot anmärkt; Att, sedan Sysslo-
 männen inför Rådstufvu-Rätten edeligen fä-
 stat, det de icke ägde tillgång i penningar

eller silver och guld; att dermed till fulle gälda, hvad Domen dem ålägger, och de der- efter uppgifvit behörigen värderad, både lös och fast egendom till Domens fullgörande, de ej kunde, vid betraktande af 26:te Kapit- let 2:dra och 3:dje §§. Rättegångs-Balken, samt 3:dje Kap. 5 § Utsöknings-Balken, an- ses hafva varit skyldige att sätta en så be- skaffad egendom hos Kgl. Maj:ts Befallnings- hafvande, eller i taka händer, hvarföre den härom framställde anmärkningen ogillades; samt att vidkommande anmärkningen, angå- ende underlåtet bestyrkande af Handlanderne Alexander Barclays och James Dicksons ve- derhäftighet för den samma, som icke kun- de utgå hos dem, hvilka innehafva lån af Enkan Halls lifrentekapital, så alldenstund den summa, Fyrarationotusende Trehundra- de Trettiotre R:dr 16 skill., för hvars oafkor- tade utgörande Barclay och Dickson särskildt den 27 September 1820 borgat, vore inbe- gripnen i de summor, hvilka skulle Hall & Comp. med vilkor tillhandahållas, och för hvilka Barclay och Dickson, jemte flere, den 20 i samma månad, i borgen gått, hvilken borgens vederhäftighet blifvit af särskilde Ma- gistraten bestyrkt, blefve äfven denna an- märkning af Hof-Rätten ogillad, i följd hvar- af Sysslomännen i John Halls & Comp. till Borgenärerne afrådde bo vid deras kärande- talan i detta mål bidehölls; hvarförutan, uppå Halls & Comp. särskildt gjorde anhål- lan, att emot bifogad, af Handlanderne A.

Hallgren och Arvid Carlsson ingången; samt till vederhäftigheten styrkt borgen, icke allenast återställas i besittning af Hallska Hamnen i Masthugget och Sågverken N:o 1 och 6 vid Lilla Edet, utan ock updfå de arrendekontrakter, som Sysslomännen i följd af Rådstufvu-Rättens Dom i redogörelsetvisten och derå tecknade vadebis till Hof-Rätten inlemnad, Hof-Rätten uti ofvanberörde dess Utslag förklarar, att emedan, efter de af både Sysslomännen och Halls en del borgenärer erlagde och fullföljde vad, på Hof-Rättens pröfning äfven den fråga berodde, huruvida de af Galdenären till Borgenärernes förnöjande uppgifne och redan försålde tillgångar kunde anses hafva varit tillräcklige att dermed betala hans alla faststälde skulder, eller om nyssnämnde fasta lägenheter äfven borde dertill användas, samt, emot stadgandet i 26 Kap. 4 § Rättegångs-Balken, Rådstufvu-Rätten icke bordt i vadebeviset lemna den af Sysslomännen i särskilta Besvär klandrade föreskrift om berörde fastigheters afträdande; ty funne Hof-Rätten icke skäl att bifalla Halls & Comp. ofvannämde ansökning; och ville Hof-Rätten på en gång med hufvudsaken sig utlåta, angående de öfriga punkter i Rådstufvu-Rättens vadebevis, deröfver Sysslomännen i deras besvär fört klagan, och hvilka icke, på sätt upptaget är, blifvit pröfvade; och har Hof-Rätten derefter, sedan Hall & Comp. uti ingifne skrifter anmält missnöje emot Hof-Rättens

berörde Utslag af den 4 December 1820; samt begärt hänvisning till anförande af särskilda underdåniga Besvär, genom Utslag den 18 i samma månad meddelt det yttrande: att, vid betraktande af 30 Kap. 1 §. och grunderne i 16 Kap. 4 § Rättegångs-Balken, Hof-Rätten funne det icke kunna tillåtas Hall & Comp. att draga de af Hof-Rätten pröfvade ämnen i detta mål under Kongl. Maj:ts Nådiga skärskådande, innan i hufvudsaken blifvit slutligen dömdt, hvarföre det anmälda missnöjet blott blefve i Protokollet antecknad; uti hvilka beslut Klaganderne i underdånighet sökt ändring, hvaröfver Hof-Rätten blifvit hörd, och förenämnde Sysloman sig förklarar, samt Parterne derefter å ömse sidor med påminnelser i underdånighet inkommit; med Kongl. Maj:ts Högsta Domstol beslutet. Gifvet Stockholms Slott den 15 Augusti 1821.

Kongl. Majt har i Näder låtit Sig föredragas de i detta mål i underdånighet ingifne Skrifter, med de Handlingar, som dertill höra, och enär den tydning af Lagens stadgande i 27 Kap. 3 § Rättegångs-Balken, som Hof-Rätten antagit och förklaranderne yrkat, nämligen att rättighet till särskildt ändringsökande i Hof-Rättens beslut öfver frågan, huruvida Under-rätts yadeföreskrift blifvit iakttagen eller icke, endast skulle äga rum i den händelse, då anmärkning mot fullgörandet blifvit gillad, och all pröfning af hufvudsaken derigenom förfallit, icke är med ordalydelsen

i ofvanåberopade lagrum förenlig, samt beträffande frågan om John Halls & Comp. anhållan, att få emot borgen tillträda åtskillig fast egendom, samma fråga, hvilken innefattar ett särskildt ämne för sig och icke äger sådant sammanhang med hufvudmålet, att den ej annorledes än i förening dermed kan fullföljas, dessutom är af den egenskap, att genom uppehåll med pröfningen deraf, under hufvudmålets långsammare beredning till slutligt afgörande, den sökande parten kan tillskyndas lidande, hvarföre han, ehvad ock hufvudmålet afföper till hans fördel, dock icke alltid kan vinna skadestånd; så anser Kongl. Maj:t, med ändring af Hof-Rättens öfverklagade beslut af den 18 December 1820, Hof-Rätten icke hafva bordt, uppå John Halls & Comp. derom gjorde anhållan, vägra dem att särskildt fullfölja deras anmälda missnöje, och i sådant afseende meddela dem nödige föreskrifter; Och då Hall, utan att hafva en sådan föreskrift erhållit, på eget äfventyr inom laga tid anfört klagan öfver Hof-Rättens utslag af den 4 December sistlidet år, öfver hvilken klagan vederparterne fått sig förklara, finner Kongl. Maj:t hinder ej möta, att, jemväl i afseende på sistnämnde Utslag, tillse, huruvida en laga rättegångsordning blifvit iakttagen, och i sådant ändamål ingå i den pröfning, hvartill inkomne Handlingar och målets beskaffenhet kunna föranleda.

Då nu af Handlingarne inhemtas, att hos Hof-Rätten Hall & Comp. å ena sidan

invändt, att Sysslomännen underlåtit fullgöra
 hvad dem till fullföljande af deras vadetalan
 varit förelagdt, hvarom jemväl bevisning blif-
 vit af Hall & Comp. åberopad och erbjuden,
 och Sysslomännen å andra sidan dels yrkat,
 att fullgörande af särskildte Rådstufvu-Rät-
 tens i hufvudmålet gifne Dom icke borde i
 någon del äga rum, dels ock öfverklagat fle-
 re särskilde delar af Rådstufvu-Rättens med-
 delade vadeföreskrift, samt det i allmänhet
 måste för fast antagas, att, innan pröfning
 kan äga rum, huruvida en part brustit i full-
 görande af förmente skyldigheter, och hvilka
 följder en sådan underlåtenhet kan medföra,
 först måste vara afgjort, hvilka skyldigheter
 rätteligen ålegat Parten att iakttaga; alltså,
 och enär Hof-Rätten således rätteligen bordt,
 i anledning af Halls & Comp:s påstående, det
 Sysslomännen förlorat deras vadetalan, icke
 på sätt som skett, förklara, att utlåtande öf-
 ver vissa delar af deras anförde besvär öfver
 Rådstufvu-Rättens vadeföreskrift komme att
 på en gång med yttrandet i hufvudsaken
 meddelas, utan företaga berörde besvär till
 pröfning i hela deras videl, helst en sådan
 pröfning äfven ägde inslytande på Halls &
 Comp. anhållan att få tillträda den fasta egen-
 domen; pröfvar Kongl. Maj:t, vid detta för-
 hållande och med anledning af de i 25 Kap.
 21 § Rättegångs-Balken stadgade grunder, an-
 gående den laga Rättegångsordning, hvarige-
 nom tvistemåls fullständiga utveckling må be-
 redas, rättvist att, med undanrödjande af

Hof-Rättens Utslag af den 4 December 1820, utom i hvad rörer de John Hall & Comp. ådömde böter, hvaröfver någon klagan icke blifvit förd, återförvisa de omtvistade frågor till Hof-Rätten, som äger att, uppå anmälan af klaganden, desamma ånyo i laglig ordning företaga och deröfver, i sammanhang med allt hvad dertill hörer, sig utlåta, utan att Hof-Rättens förra beslut dervid må ligga i vägen.

Hvad sedermera beträffar klagandens underdåniga yrkande, att Hof-Rätten måtte ställas under tilltal för dess ofvanberörde öfverklagade åtgärder, så enär deraf, att en Domstols beslut varder ändradt, icke blifver en följd, att Domstolen ådragit sig ansvar såsom för embetsfelaktighet, samt i detta mål för öfrigt någre sådane omständigheter icke förekommit, som kunna gifva anledning att öfverlemnna handlingarne till Justitie-Kanslers-Embetets åtgärd; så anser Kongl. Maj:t vidare afseende å berörde yrkande ej kunna hafvas.

Slutligen, då det af Hall uti de underdåniga besvären nyttjade skriftsätt icke utmärker afsigt att Hof-Rätten förolämpa, utan Hall, enligt hvad han i sine skrifter förklarar, blott sökt att, genom framställning af det sätt, hvarpå han insett målet hafva blifvit behandladt, utveckla den rätt, han trott sig äga att erhålla ändring i Hof-Rättens beslut, finner Kongl. Maj:t något ansvar i

denna del icke kunna för klaganden äga rum.
Det vederbörande till underdånig efterrettelse
länder.

Under Kongl. Maj:ts Secret

(Sigill)

A. THURING.

Den märkvärdigaste omständighet, Argus i detta utslag funnit, är att Hof-Rättens beslut, i hvad det rörer Halls Curators (vill säga Hallska boets Syslomens) besvär hos Hofrätten, blifvit upphäfvit och äfven denna del af målet återförvist till nytt afgörande, ehuru Curatorerne alldeles icke hos Kongl. Maj:t öfverklagat samma beslut. I fall Hall öfverklagat det och det förnämade hans rätt, så att dess undanrödjande var för pröfningen af hans talan nödvändigt; *) vore det väl en utomordentlig lagfarenhet, som skulle hindra detta undanrödjande. Eller påstår väl Argus, att aldrig någon får öfverklaga, hvad hans motpart på sin klagan vunnit? Om utgifvaren af Argus sökes för en skuld, och i första instancen blir befriad, men af Hofrätten, på motpartens klagan, dömd att betala; vill han då, att hans klagan hos Kongl. Maj:t

*) Hvilket Argus icke undersökt och icke nekar, men hvilket vi deremot alldeles neka, på sätt som här nedanföre kommer att visas.

ej skall kunna upptagas, derföré att Hofrät-
tens beslut tillkommit endast på motpartens
besvär, och han detsamma icke öfverklagar?

För öfrigt har Argus ej kunnat upptäcka
något stöd i lag för en af hufvudmålet obe-
roende pröfning, huruvida stadgade vilkor
för en vadetalans upptagande äro fullgjorde.
Han förmenar, att dessa vilkor, så vidt de
instämma med domen och äro fullgjorde, ej
skola kunna ändras förr, än sjelfva domens
innehåll pröfvas. Oss förekommer det tvert-
om, såsom vore det mera angeläget, att de
kunna särskildt pröfvas, när de äro fullgjorda,
än när de icke äro det. I senare fallet kan
nemligen utgången ej blifva annan, än att
målet upptages eller icke upptages; och der-
om skulle, utan någon olägenhet, parterne
kunna tvista på samma gång, som hvardera
af dem anförer i hufvudsaken, hvad han
tror vara nödigt. Är åter någon ting ådömdt
och till fullgöranda i vadebeviset föreskrifvet,
som den klagande väl fullgjort, men icke
kunnat utan högsta olägenhet fullgöra; och
kan han icke utan ännu större olägenhet låta
det tillstånd fortfara, som genom fullgörandet
uppkommit; då kan det vara af högsta vigt
och nödvändighet, att Öfverdomaren får till-
se, om icke föreläggandet är oskäligt, och i
sådant fall genast upphäfva det, utan afbi-
dande af all den tidsutdrägt, som hufvudsak-
ens beredande oundvikligen må kosta. Hvad
Argus säger om följderna häraf, skrämmer oss
icke för någon del. Hans djupsinnighet lä-

"Är sålunda: "Lagen vid en Underrätt vin-
 "nande part skulle äga utsigt till minsta för-
 "del af Rättens beslut, så länge någon in-
 "stans finnes, dit den tappande kunde gå
 "med sin protest mot prästanda-föreskrifterna,
 "för att derigenom aflägsna pröfningen af sjelf-
 "va domen." Skulle då det redan verkställda
 fullgörandet vara till intet gjordt, i och med
 detsamma prästanda-föreskriften i högre Rätt
 företoges till pröfning? Är icke den vinnande
 imedlertid i besittning af det tilldömda, och
 hvad skadar det då honom, eller hvad gag-
 nar det hans motpart, att denne går genom
 instancerna med protester och aflägsnar pröf-
 ningen af domen?

Större skäl kunde det vara att låta frå-
 gor om *icke fullgjorda* prästanda åtfölja huf-
 vudsaken. En svarande, som derom gör in-
 vändning, kunde på samma gång yttra sig i
 sjelfva målet, i fall han icke let på sin in-
 vändning; och denna kunde pröfvas, då må-
 let vore komplett. Ätminstone kunde lagen
 icke hafva behöft tillåta särskildt fullföljande
 af missnöje öfver Hofrätts beslut i detta äm-
 ne, mer än öfver Underrätters beslut på fa-
 talie-invändningar. — Man påminne sig blott,
 att vi här icke tala om annat än frågor
 om den verkan af ofullgjorda prästanda, att
 saken ej kan upptagas, och således icke om
 de händelser, då någon yrkar, att andra præs-
 tanda böra fullgöras, än som blifvit före-
 skrifna, hvaröfver visserligen särskildt besked

är nödigt, för att insätta den vinnande i sina rättigheter utan olagligt dröjsmål.

Men churn klart det må vara, att det särskilda beskedet hvarken i denna sistnämnda händelse, eller i den först beskrifna, då redan fullgjorda prästanda öfverklagas, kan så lätt umbäras, som i den händelsen, då fråga endast är om talans bibehållande; har likväl lagen för denna sistnämnda händelse gifvit ett bestämdt bud, så lydande: "Menar svarande (i Hofrätt), att käranden ej bör njuta dess vad till godo, förthy att han brustit i det, som han fullgöra bordt, gifve dess påstående skrifteliga vid uppropet in, och Hofrätten höre vederparten deröfver -- Will någordera parten emot Hofrättens utslag i dessa fall Konungen söka; göre det på sätt, som i 30 Kap. 1 och 6 §§ sägs." Häri finna vi, hvad Argus iéke finner, ett stöd af lag för särskild pröfning af alla frågor om föreskrifna vilkor för upptagande af vadetalan i Hofrätt. Vi sluta, och med trygghet, *a minori ad majus*, sålunda: Om lagen funnit nödigt föreskrifva denna särskilda pröfning i de fall, då den är minst angelägen; så har lagen än mer ansett nödigt, att den sker i de händelser, der den är af långt större angelägenhet.

På denna grund ogilla vi den af Argus drifna sats, att ingen särskild pröfning af vilkoren för talans bevarande i ett vädjadt mål får äga rum, samt hans på denna sats byggda
 annmärk-

anmärkningar emot den pröfning, Högsta Domstolen i förevarande mål anställt; Och detta senare med desto större visshet, som utslaget angår andra frågor af detta slag, än de af Hall framställda, huruvida vade-föreskrifterna blifvit af hans motparter fullgjorde, så att de böra njuta vadet till godo... således just de frågor, som enligt det nys anförda lagrummets uttryckliga föreskrift måste särskildt afgöras och äfven, tvertemot Götha Hofrätts i detta mål yttrade mening, kunna särskildt dragas under Konungens pröfning.

Utom hvad vi sålunda vederlagt, har Argus ej haft annat att vid det i fråga varande utslaget påminna, än att Herr Halls tillvitelser mot Hofrätten hvarken ådragit Hofrätten eller honom sjelf något ansvar. Häri torde Argus kunna hafva rätt. — Vi skrida nu till våra egna anmärkningar.

Sysslomännen, Halls vederparter, hade hos Hofrätten klagat öfver vissa delar af Rådstugurättens vadebevis, hvori funnos föreskrifter om dömens fullgörande, samt yrkat, att sådant fullgörande icke borde i någon del äga rum. Denna deras klagan, säger Högsta Domstolen, hade bordt pröfvas före frågan, huruvida Syssemännen fullgjort, hvad de borde. "Det måste i allmänhet, heter det, för fast antagas, att innan pröfning kan äga rum, huruvida en part brustit i fullgörande af förmente skyldigheter, och hvilka följder en sådan underlåtenhet kan medföra, först

"måste vara afgjort, hvilka skyldigheter rätteligen ålegat parten att iakttaga".

Denna sats läser icke bestridas. Men hvad gör den till saken? — Frågan, huruvida Syslomännen borde från allt fullgörande befrias, d. v. s. huruvida någon eller ingen verkställighet af Rådstugurättens dom borde ägrum, var af Hofrätten pröfvad, i och med det samma Hofrätten beslöt öfver de anmärkningar, som Hall et Comp. gjort emot de redan af Syslomännen för verkställigheten vidtagne åtgärder; hvarlöre också Hofrätten icke till gemensamt afgörande med hufvudsaken utställt annat, än "punkter i vadebeviset, deröfver Syslomännen fört klagan, och hvilka icke af Hofrätten blifvit pröfvade." Hvad åter angår frågan, huruvida äfven dessa vadebevisets punkter bordt vara pröfvade, innan Hofrätten utlät sig öfver Halls et Comp. invändningar om bristande fullgörande, så är det tydligt, att i fall det, som Syslomännen yrkade att slippa fullgöra, var något annat än det, Hall et Comp. klagade dem icke hafva fullgjort, hade denna Syslomännens klagan intet inslytande på frågan, om hufvudsaken skulle upptagas eller icke. Hade Syslomännen redan verkställt, hvad de trodde icke hafva bordt dem åläggas, så att deras vederparter häröfver icke klagade; då var det också tydligt, att Syslomännen icke derutinnan förverkat någon talan. Ej mindre tydligt synes det vara, att så vida Syslomännen klagat öfver föreskrifterne i samma punkter, hvilkas bri-

stående fullgörande deras vederparter öfverklagat, Hofrätten genom pröfningen af den senare klagan äfven utlätit sig öfver den förra. I de delar, der Hofrätten urskilt, huru vida Sysslomännen rätteligen uppfyllt föreläggandet, har Hofrätten icke underlåtit att säga, huruvida föreläggandet bordt upfyllas. Och om denna slutledning är bindande, såsom den synes; blir det slutligen alldeles klart, att så vidt de omtvistade frågorna angingo det ena af de ämnen, hvarom Herr Halls underdåniga besvär handlade, nemligen frågan, huruvida Sysslomännens vadetalan bör i Hofrätten uptagas, behöfde dessa omtvistade frågor alldeles icke till Hofrätten återförvisas, för att albida pröfningen af några andra frågor, utan hade kunnat af Högsta Domstolen afgöras; i det skick de nu befunnos.

Herr Halls underdåniga besvär ägde äfven ett annat föremål, frågan om hans rätt att tillträda fastigheter, som Rådstugurätten tilldömt honom. Men härmed äger återförvisnings-skälet intet sammanhang. Denna fråga är af Hofrätten pröfvad, och Högsta Domstolen säger sjelf, att den "innesfattar ett särskildt ämne för sig, och icke äger sådant sammanhang med hufvudmålet, att den ej annorledes än i förening dermed kan fullföljas, samt dessutom är af den egenskap, att, genom uppehåll med pröfningen deraf under hufvudmålets långsamare beredning till slutligt afgörande, den sökande parten kan tillskyndas lidande, hvarföre han, ehvad ock hufvud-

"målet aflöper till hans fördel, dock icke "alltid kan vinna skadestånd"; och just för denna orsak är det, som Högsta Domstolen funnit Halls klagan böra, äfven i denna del, komma under nådig pröfning, utan att abidå Hof-Rättens handläggning i hufvudsaken. Skälet, som i det öfriga uppehåller den nådiga pröfningen och vållar återförvisning, är att Hofrätten först bör bestämman, hvad Sysslomännen hafva att fullgöra. Men sådant har Hofrätten i denna del redan pröfvat, och denna del äger intet sammanhang med sjelfva hufvudsaken, och intet med frågan om vilkoren för dess upptagande. — Hyvartill då en återförvisning äfven i detta ämne? Hvarföre underkasta Herr Hall detta "uppehåll med pröfningen", som så rättvist ogillas emedan "honom derigenom kan tillskyndas lidande för hvilket han kan sakna skadestånd?"

De ämnen, hvarom, det granskade nådiga utslaget handlar, hade således i hela deras vidd kunnat och bordt af Högsta Domstolen nu afgöras, när de voro till pröfning upptagne. Hade dervid funnits, att Sysslomännen icke uppfyllt vilkoren för deras vadetalans upptagande i Hofrätten; så hade både Hofrätten och Högsta Domstolen undgått allt vidare besvär med målet, i de delar, der dessa vilkor icke voro uppfyllda, och utan vidare uppehåll hade Herr Hall i dessa delar kommit i åtnjutande af sin rätt. Hade åter vilkoren funnits vara uppfyllda; så hade Hofrätten vunnit tid för hufvudmålets beredande, hvilket då genast kunnat företagas, äfven i fall de icke

ännu af Hofrätten pröfvade, återförvisningen försakande besvärs-frågorna skulle hafva likafullt på särskildt afgörande ankommit, emedan på dem icke beror, huruvida hufvudsaken skall upptagas eller icke.

Nu deremot, då Hofrätten måste å nyo döma, huruvida hufvudsakliga tvisten är öppen, blir ej blott Hofrätten nödsakad att imedlertid innehålla med all hufvudsaklig beredning af målet, utan det är ock mer än sannolikt, att hvad beslut Hofrätten än fattar öfver de återförvista frågorna, dessa beslut komma att, af endera eller båda parterna, dragas å nyo under nådig pröfning, hvilken då äfven måste föregå, innan målet, i fall det får upptagas, kan hos Hofrätten vinna den ännu felande hufvudsakliga beredningen.

Det återstår nu blott att anmärka, att hvad Högsta Domstolen sålunda åtgjort varit för tidigt och ej bordt i sakens närvarande skick äga rum. Vi hafva anført det lagrum, som föreskrifver ordningen, hvori Hofrätts beslut öfver desertions-påståenden för felande prästanda få öfverklagas. Det bör ske på sätt, som i 30 Kap. 1 och 6 §§. Rättegångsbalken säges. Men dessa §§ innehålla, att den missnöjde måste hos Hofrätten nedsätta penningar (revisions-skillning) eller styrka, att han ej äger förmögenhet, till ett visst belopp. Häröfver bör hans motpart hos Hofrätten höras, Hofrätten föreskrifva, hvad som ytterligare är att iakttaga, pröfva, huruvida det blifvit iakttaget, och sluteligen till Konungens kantzli

insända handligarne. Då sådant här ej föregått, utan Hofrätten tvertom vägrat Hall att särskildt fullfölja sitt anmälda missnöje; hade följaktligen Högsta Domstolens åtgärd denna gång bordt stadna dervid, att ogilla denna Hofrättens vägran och låta Hofrätten meddela de i 1 och 6 §§ af 3o Kap. Rättegångs-balken anbefalda föreskrifter, så att saken kunnat i ordentlig revisionsväg förekomma.

Detta är, hvad vi för närvarande hafva att säga. En annan gång, då Högsta Domremaktens åtgärd hunnit sträcka sig längre, torde en granskning äfven deraf komma i fråga. Men dessförinnan finna vi troligen ej af nöden att å nyq befatta oss med saken.

*Tänkar öfver Ultraism, Liberalism och
Constitutions-theorier, föranledde af
en djupsinnig politisk afhandling*).*

Af denna afhandling har första afdelningen ändtligen för detta nått sitt slut, men ännu icke njutit all den upmärksamhet, den förtjenar. Må våra Critici förlåta, om vi tyfva, att de skulle låtit den för så godt köp passera, i fall de gjort sig reda för allt, hvad deri finnes. Oss kan visst icke det anspråket tillkomma, att mäta hela djupet af detta rikhaltiga arbete. Men som vi aldrig förmå dölja, hvad vi tänka öfver så viktiga ämnen, när vår tanke råkar på någon ting, som är på en gång lätt begripligt för en hvar och tjenligt att afhölja misstag, hvilka tilläfventyrs äro förföriska, när de komma från folk med större anspråk; så kunna vi ej neka oss att erbjuda våra läsare ett litet försök öfver några hittills icke granskade delar af den afhandling, vi nämnt.

Härvid ämna vi på intet sätt sträcka vår undersökning till hela omfånget eller till hvarje särskild sats, som ingår i denna besynnerligt sammansatta produkt. Förf. har sjelf dessutom gjort allt, för att spara sin granskare denna möda, då han på snart oräkneliga ställen så jemkar, återtager, motsäger, förvirrar, hvad han på andra ställen sagt, att man svår-

*) Se Argus öfver frågan: Är Sverige en constitutionel, stat eller ej?

Igen kan veta, hvilkendera meningen han verk-
 ligen vill understödja. Vissa oriktigheter äro
 också mera handgripliga, än att något därom
 skulle kunna sägas, utan missaktning för läsa-
 res urskillning, hvaraf här endast må anföras till
 exempel 1:o att han straxt i början vill med
 häfderna bevisa, huru Svenska nationen längre
 tid än någon annan i världen deltagit i lednin-
 gen af de offentliga angelägenheterna, då
 likväl häfderna tvertom vittna, att t. ex.
 Germanska och Celtiska folkstammarne ut-
 öfvat ett sådant deltagande i sina allmänna
 ärender, långt förrän Sverige var bebodt, och
 att deras afkomlingar dermed ännu aldrig up-
 hört; 2:o att han föreställer sig Napoleons
 återkomst och 100 dagars regering såsom till-
 vägabragt af de liberala, hvilka skulle deri-
 genom hafva villigt underkastat sig hans en-
 vælde; men därvid glömmar, att de liberales
 hyllning åt Napolon då grundade sig på hans
 löfte om en constitutionel regering, hvilket
 löftes brytande förmådde samme liberale att
 ånyo öfvergifva honom, och 3:o att han ej
 vill låta Svenska Konunga-värdigheten hafva
 varit omgifven af det helgonskimmer, som
 i andra länder gjorde den till gudomlighetens
 representant; men dervid hvarken erinrar sig,
 huru svagt detta skimmer allestädes varit
 vid den tid, då det enligt hans tanka bordt
 lånas af kyrkan, eller huru den uttryckliga
 dogmen om Konungamaktens gudomliga ur-
 språng, ungefär vid en och samma tid och
 långt efter medeltidens slut, antogs i Sverige

och andra Europeiska monarkier (se historien om Carl I och Jakob II i England, Ludvik XIV i Frankrike och de befallningar, som af Carl XI utfärdades om denna dogms lärande vid universiteterna). Vi öfvergå således till ämnen, dem vi finna mera förtjenta af den granskning, vi föresatt oss.

Det har blifvit sagdt, att Konungen i Frankrike står i spetsen för det liberala partiet i sitt land. Atminstone tyckes detta vara enda förklaringen på det namn, man gifvit åt de liberalas motståndare, då man kallat dem ultraroyalister — emedan de, i trots af Konungens tänkesätt, påstodo sig vara Honom tillgifna. Visserligen måste denna Konung illa förstå sitt eget parti, om det är sant, hvad vår författare säger, att liberalismen syftar på ingenting annat än republik.

Men skulle kunna påstå, att i all tankestrid man bör besinna, hvarom man tvistar. I fall detta skedde, när man strider om ultratism och liberalism; skulle man förmodligen inse, huru föga det lönar mödan att strida om företrädet emellan partier, af hvilka det enas "lifsprincip skall vara ett alldeles fanatiskt hat emot den gamla dynastien och allt, hvad dermed står i det mest allägna sammanhang," och det andras lifsprincip dess lika fanatiska "hat mot allt, hvad revolutionen frambragt." *) Ty hvem gillar väl å någondera sidan en strid, der "ej nå-

*) Revolutionen har frambragt tryckfrihet i Frankrike. Argus har en gång meddelat oss den störste

"got tecken till redlighet, till rättvisa, till sans, till aktning för ordning och lag röjer sig?" Är det endast om en sådan politik jemngoda fördömlighet å ömse sidor, som man upträder att hålla vidsträckta och djupa undersökningar?

Det behöfver icke bevisas, att partier sunnits och kanske ännu finnas, som hata all lag, antingen derföre, att de vilja göra gällande en endas godtycke, som de tro sig själva blifva anlitade att styra, eller derföre, att de vilja, genom störtande af allt samhälls-tillstånd, hämnas på dem, som de tro vara af detta tillstånd alltför mycket gynnade, icke besinnande, huru de sjelfve, snart eller sent, gå att upslukas af den afgrund, de öppna för andra. Man finner lätt, hvilketdera af dessa partier är öfverlägset i uplysning, ehuru lika de må vara i äkta värde och anspråk på aktning. Man finner således utan svårighet, om det är möjligt, att en Constant, Etienne, Manuel träffas af de declamationer, hvarmed man öfverhopar dem, såsom medlemmar af detta sednare parti.

Men om Danton, Marat, Robespierre vå-

ultras-coryphéens, Hr. Chateaubriands, yttrande till fördel fört ryckfriheten. Huru hatar då denna allt, hvad revolutionen frambragt?

Likaledes har Argus visat oss, huru en stor liberal tänker till fördel för legitimiteten och stats-inrättningar, grundade på häfd. Huru kan då denne liberal, Hr. B. Constant, så fanatiskt hata den gamla dynastien och allt, hvad dermed står i sammanhang?

ga missbruka frihetens namn, för att skyla sin blodtörst eller sin fruktan för hämd; skall det derföre vara oss förbudet att dyrka friheten, såsom samhällets enda tänkbara ändamål, såsom vår tillvarelses enda värde? Om i Frankrike eller annorstädes ännu finnes en fanatisk hop, som ropar på liberalitet, men menar ingen ting annat än anarki och hvältningar; skola vi ej derföre äga rätt att heta liberala i den enda sanna bemärkelsen af detta ord? Och skall man låtsas icke begripa, hvilken denna bemärkelse är, endast för att få göra orättvisa åt alla dem, som sträfva att göra sig värdiga det parti, (i fall det ej är för talrikt att kallas parti), hvilket med rätta bär detta namn?

Ty vår författare har icke nöjt sig att fördöma liberalismen i det slödder, som vanäroar den. Han har gjort, hvad han kunnat, för att visa, huru en rätt förstådd ultraism är bättre, än äfven den äkta rena liberaliteten. Han har icke nöjt sig att på vanligt sätt visa, huru orätt de liberala hafva, om de äro sådana, som han föreställer dem. Han har verkligen bestridt de läror, som äro oskiljaktiga från liberalitetens sanna väsende, och hyllat läror, dem endast den äkta ultraismen kan antaga. Det är härom, som vi hafva några ord att säga.

Wid bestämmande af den constitutionella monarkiens begrepp antager han först och främst *Majestätets gudomliga helgd.* Han säger icke rakt fram det ultraistiska *gudom-*

lig rätt (jus divinum). Han tror sig säkert icke böra i bestämdhet öfverträffa en bland sina hjeltar, *Burke*, hvars ifver t. ex. mot människans rättigheter hvarken vill synas eller dölja sig och derföre endast åstadkommer de undransvärdaste svängningar, i hvilka nästan ingen ting är sagdt och ingen ting osagdt. Men då den monarkiska principen skall, enligt vår tänkare, vara *tro*, då de monarkiska institutionerna (på svenska inrättningarna) skola utgöra en *hierarkisk kedja* och Konungavärdigheten omgärdas af *adel och kyrka*; kan undvikandet af det egentliga uttrycket icke hindra, att författarens begrepp om monarkien sammanfaller med deras, som helst äfven undvika att kalla henne constitutionel och säga rent ut, att öfverheten är af Gudi och att ingen magt får utgå från folket. Att författaren, det oaktadt, icke tänker lika med dessa, tyckes ej vara någon annan förtjenst, än att han tänker föga consequent.

Det kan hända, att han skall räkna oss bland dem, hvilkas begrepp om den constitutionella monarkien är en *trivialitet*, en *platthet*, och som icke veta att gifva saken sina behöriga *ganska stora svårigheter*. Men han skall ej dermed bringa oss att förneka den öfvertygelse, som hans arbeten, äfven förr än nu, hos oss bekräftat, att det myckna bråkandet med svårigheter tjänar icke stort, när det tjänar endast att frambringa mörker, osammanhang, sjellstridighet.

Han åberopar en äldre artikel, hvori han

framställt sjelfva Englands Konungamakt, såsom ej blott grundad på gudomlig rätt, utan äfven utrustad med gudomlig anctoritet, Monarkens ofelbarhet. Der har han uppställt protestantismen emot denna ofelbarhet och förutsagt, huru monarkiska stasformerna måste ramla, så snart förnuftet hunnit undanrödja den tron, att monarkerna ej kunna fela. Någon af våra läsare torde minnas, huru vi då sökte vederlägga denna tanka och visa, att monarkiska principen i en statsförfattning alldeles icke beror af Monarkens ofelbarhet, och att en så oförnuftig lära visserligen kunde falla för förnuftets protestantism, utan att någon monarkisk statsbyggnad dertöre behöfde störtas.

Denna ofelbarhets-lära är det imedlertid, till hvilken han nu återkommer, då han är sinnad, icke såsom förut, att derigenom undergräfvat monarkiska principerna, utan att hylla och befästa dem. Det är således tydligt, att han nu icke arbetar för förnuftets rätt, utan, såsom verklig ultra och hierark, söker bringa det under trons lydnad. Om liberaliteten, som han nedsätter, finner sig belåten, att dess öde icke skiljes från förnuftets; så har hon intet skäl att beklaga sig öfver honom.

Man skulle beskylla oss, att drifva gäck med en så stor länkare. Hans egna ord måste rättfärdiga oss. "Tron, säger han, "den ovillkorliga känslan af vördnad och undergifvenhet för Majestäts gudomliga helgd

"förenad med lifligt dévouement" (loyauté);
 (på svenska tro- och huldskap) "för den när-
 "varande representanten deraf, utan afseende
 "på hans personlighet, utgör den *ena* af de
 "krafter, som i en constitutionel stat sam-
 "manhålla bandet imellan styrelsen och de
 "styrda. Lefva dessa känslor ej med full lif-
 "lighet i folkets hjertan, medförer tidehvarf-
 "vet, af en eller annan orsak, deras afstynande,
 "stödjer sig, med ett ord, thronen ej mera,
 "för att så säga, på egen grund, då är mo-
 "narkiens tima slagen, den skall ej heller
 "vidare kunna upprätthållas af några andra
 "stöd, utan tvertom skall den fulla lifskraf-
 "ten och spänstigheten i de populära institu-
 "tionerna (på svenska inrättningarna) "på-
 "skynda dess hastigare fall."

Och likväl vill författaren, att monarkier
 skola bestå! Likväl är det nu ingalunda hans
 afsigt att undergräflva de monarkiska princi-
 perna! kan då ett tydligare bevis önskas, än
 han sjelf gifvit, att han *nu* bekänner sig till
 den rena ultraismens läror? Ät en monarki
 af ultraisternas fason är det således, som för-
 fattaren nu vill bereda bestånd, i trots af
 förnuftets protest och på bekostnad af all den
 liberalitet, hvars yttersta stöd är förnuftet.
 Detta vidskepliga begrep om grunden för
 monarkens makt skall vara en väsendtlig och
 oundgänglig bestånds-del af det system, det
 constitutionella monarkiska, om hvilket vi
 andra liberala i vår enfald gjort oss det hö-
 ga begrepp, att dess hela ändamål är beva-

rande af folkets rätt, handhafvande af folkets lag, och hvari författaren för öfrigt, jemte all vidskepelse låter ingå, såsom lika väsendtlig beståndsdel, "en lika verksam och lefvande anda i de inrättningar, uti hvilka folket direct eller indirect uppträder såsom handlande." Med vidskepelsen sammanparar han "såsom lifsprincip inom denna rymd af samhället, behöfvet af fri verksamhet, i tankens och handlingens regioner," hvars resultat skall vara "förtroende till styrelsen, endast uppkommet genom fri granskning och fullkomlig insigt om dess åtgärder och karakter." Dessa två så kallade samfundskrafter, *tro* och *förtroende* anser han såsom lika nödvändiga principer för den constitutionella monarkien.

Af dessa idéer får man likväl icke sluta, att författaren binder sig vid folkets rätt, såsom *lika* nödvändig med den vidskepliga hälften af monarkiska systemet, på sätt han sålunda en gång antagit. Han behöfver blott ännu bråka en sida full med de "ganska stora svårigheterna;" så är han färdig med den satsen, att thronens *egentliga* (således mer än halfva) stöd äro *Adel, Kyrka* och *privilegier*, och att sedan man i Frankrike "borttagit dessa egentliga stöd och ville göra thronen själf till ett *populärt institut*, hvartill den aldrig låter förvandla sig, var dess fall "helt naturligt."

Liberaliteten påstår icke, att thronen skall blifva ett populärt institut; (ty hon tror

sig icke säker på, hvad dermed menas); men hon påstår, att thronen kan och bör blifva en populär stiftelse (institution populaire, i fall man heldre bör uttrycka sig på främmande språk) en makt, utgången från folket, af folket hyllad och stödd, för folkets skull tillvarande och skyddande all folkets rätt, ingalunda benägen att företrädesvis gynna någon särskild klass i samhället. Liberaliteten förkastar således den sofismen, att "Frankrikes öde skulle tydligen visa, att royautéen" "ej kan bestå vid sidan af endast och allenast populära institutioner." Hon tror, att om man känner och vill medgifva sanningen; man aldrig skall påstå, att royautéen (på svenska konungamakten) i Frankrike störtades af de populära inrättningarna, utan att den fast mer störtades genom ultraismens blinda nit och vidskeplighet.

För att icke vägra författaren någon rättvisa, måste man medgifva, det han på nästa sida instämmer i Humes yttrande, att de göthiska regeringssätten redan lefvat sin tid, och kallar engelska statsförfattningen af år 1688 död, äfvenså väl som franske grundsatserna af år 1789. Men som detta icke hindrar honom att ifrigt kämpa emot 1789 års döda; så hindrar det honom ej heller att behandla såsom lefvande den allidna, som fick lif år 1688. Ätminstone är det klart, att han med sitt försvar för de ultraistiska grundsatserna, såsom nödvändiga för den constitution-

stitutionella monarkien, syftar till platt in-
 tet mål, om han icke syftar att visa deras än-
 nu fortfarande användbarhet, hvaraf oss skul-
 le synas följa, att de äfven böra vara lefvande.
 Ej nog, att feodalismen efter år 1688
 och allt hittills beständigt funnits i monarkien.
 Efter hans begrepp, måste den också fortfa-
 fara att finnas, så länge monarkien sjelf skall
 bestå.

Han har rätt, i fall vidskepelsen är nöd-
 vändig, för att hylla en Konungs makt. Får
 ej folket begripa, att Konungen är dess re-
 presentant och utöfvare af dess makt; så lå-
 ter sig ingen liberalitet, ingen uplysning, in-
 tet folks-interesse (popularitet) förena med en
 monarkisk författning. Skall man föreställa
 sig Konungen såsom tillsatt af Gud och ut-
 öfvande en af Gud updragen makt; då, i san-
 ning, fördras det vidskepelse, mörker, hierarki,
 förbländelse af hot, grannlåt, vasallers med-
 födda ädelhet och mera dylikt, för att fångla
 och qvarhålla i lydnad ett förnedradt folk.

Men han har orätt, om monarkien är
 det mest förnuftiga bland alla regeringssätt,
 om lag och frihet just der finna den fristad,
 som de förgätlves sökt i alla andra statsformer,
 om folkets sjelfständighet aldrig kan blifva
 större, än den är under en lagbunden Ko-
 nungs styrelse, utan alla andra medel än la-
 gen, och den makt, som dess handläfvande
 fordrar. Ty härigenom är thronens popula-
 ritet ställd utom tvifvelsmål.

Hvad är det nu, som gör, att man ej kan tillåta folkets alla krafter i frihet utveckla sig under något despotiskt, aristokratiskt, demokratiskt regeringssätt? Det är antingen att våldet och egenlyttan, ej vilja det, eller ock är det, att hos styrelsen ej finnes den kraft, som fordras, att trygga mot all våda af människoförmögenheternas verksamhet. På ett enda sätt kunna våldets och egenlyttans retelser aflägsnas från högsta makten, i och med detsamma denna makt blir nog stark att med trygghet sammanhålla statskroppen emot alla skakningar; och detta sätt är, att makten ligger i en persons händer, så högt upplyftad, att ingen afund räcker honom, ingens ärelystnad vågar mäta sig med honom, intet hat tillvitar honom det onda, som händer.

Under ett sådant skydd är det just, som ingen politisk vidskepelse blir nödig, emedan ingen ting annat, än denna ena personen, kräfver absolut helgd eller undantag från lagens oväldiga makt. Heligt och oantastligt blir detta statens öfverhufvud just derigenom, att det föreställer folket, att folket i denna sin representant just äger, hvad det på annat sätt alldrig kan vinna, en sann och garanterad jemlikhet. Allt är folk inför honom. Den aristokrati, som tillfälligtvis stått tillsammans med honom, må vara ett bevis, att hans helgade myndighet är tillräcklig att äfven göra aristokratien oskadlig. Men aldrig har en aristokratisk makt varit ett vilkor för det lagliga utöfvandet af hans makt. Att hvarken

Lord eller tiggare kan ostraffad skada hvar-
annan, det är en triumf för systemets full-
ändning; det är ett bevis, att i förbund med
thronen finnas denna äkta popularitet, detta
jemlikhets element, som röjer sig i all oväl-
dig lagskipning, och att denna popularitet,
mäktigare än Lordskapet, äfven förmår upp-
rätthålla thronen.

Man talar om motvigt mot thronens in-
kräktningförsök. Hvar skall väl denna mot-
vigt sökas? Kanhända i en aristokratisk con-
centrering af vissa folksmaktens delar? —
Aristokratien, säger man, intager en skyd-
dande plats imellan thronen och folket. Man
måste något säga, för att gifva förevändning
åt denna förfärliga så kallade mellanmakts till-
varelse. Men det är knappast lofligt, att lå-
ta förblända sig häraf. Denna mellanmakt
blir ej förr i sjelfva verket en makt, än hon
uppslukar i sig all annan verklig makt. Den
är ett tomt namn, så länge den icke är i be-
sittning af styrelsen och icke qväft folkets
röst. Med ettdera af dessa måste den börja
— det andra följer af sig sjelft — och se-
dan finnes ej mer någon makt, som motvä-
ger den aristokratiska. Kunde den på nå-
got annat sätt verkligen finnas; så skulle dess
förbund med endera af de öfriga båda mak-
terna vara tillräckligt, att förstöra jernvigten
och med detsamma lagens regering, stats-
formens väsende.

Men att förtynga folkets bördor, dertill
tjenar aristokratien. Den medförer privile-

gier, som trycka folket omedelbart. Den medförer en lux, som ej kan underhållas utan på bekostnad af folkets allmänna välmåga. Förblanda monarkiens interessen med aristokratiens, är således att uppreta folket mot monarkien, om annars folket ej skall vara blindt för sina egna fördelar. En styrelse med så ofantliga kostnader, som fordras för att omgärda thronen med en lysande adel, skall aldrig blifva populär. Aristokrater kurna älska den och gifva den detta namn, så länge aristokratien allena bär namn af folket. Men hvar den finnes, är makten endast fördelad i två delar: Vasallernas och Kronans makt, hvilken senare utöfvas af vasallerna, till dess kronan mäktar störta dem.

Dualismen, som vår författare omtalar, är då den constitutionella monarkiens sanna hemlighet — ingen ting annat. Ty folkets fria verksamhet, med fysiska och intellectuella krafter, bunden af ingen ting annat än den lag, som folket genom sina ombud och sin Konung stiftat, är ändamålet och vilkoret för en constitutionel monarki. Så snart man under namn af folk skall inbegripa hela människohopen, som i landet lefver, måste man upptaga hela denna massa i utöfningen af en enda makt. Om detta hittills någonstädes skett, bevisas hvarken derigenom, att representationer funnits med blott en kammare, eller derigenom, att på andra ställen funnits både Öfverhus och Underhus. Ty det återstår att veta, om icke på ena stället den en-

da kammaren varit representant endast af det mindre antalets interessen, och om icke, på det andra, båda husen representerat blott samma antal, hvilket allt är alltför möjligt. Skulle åter Öfverhus och Underhus hafva varit ingen ting annat, än gemensam representant (icke hvardera för någon afskild del) af hela det stora antalet, då skulle en sådan representation icke vara ett bevis för behovet af aristokrati; ty ingen verksam aristokrati vore då att deri finna.

Efter den idé, vi göra oss om England, och som vi underställa den grundlige tänkare, hvars arbete vi granska, emedan han ofta låtit påskina den mest oinskränkta beundran, och följaktligen den fullständigaste kännedom af allt, hvad engelskt heter, skulle om detta land kunna sägas, att der finnes allt, hvad politiken äger mest förträffligt och mest förkastligt, så vida nemligen allt måste hafva funnits, der allt har kunnat utvecklas. Ty ur Englands inrättningar, seder, lagar, uppfinningar, industri, har utvecklat sig ingen ting mindre än — hela den moderna världen, med sina fel och sina förtjenster *). När

*) Americas republiker, Europas lagbundna monarkier. christendomens utbredande, vaxelunderdervisningen, slafhandels afskaffande, kännedomen af jorden, dess alster och invånare, slöjdernas fullkomning, machineriers användande o. s. v. men också så många fria folkslags underkufvande, så många grulliga krig, den förhatliga

grundämnet till allt detta skall ligga i en enda stat och hos ett enda folk; så torde denna stat och detta folk vara för forskaren ett bland de benigare problem. I ett samhälle, der så mycket trifves tillsammans, måste allt hafva egenheter, modificationer, öfvergångar, hvarigenom det förbinder sig med allt annat, men dem ingen regel uppfattar och svårligen ett ändligt öga iaktager. Om nu detta skulle inträffa äfven på Englands aristokrati — ty äfven den måste finnas, der all ting finnes — så följer deraf, att denna aristokrati kan med ingen annan i världen jämföras. Den måste innebära vasallskap och popularitet i en blandning med så mycket andra egenheter, att ingen ting dylikt kan med menskelig makt återgöras och ingenstädes uppträda, der ej allt det finnes, som i England sammanverkat till frambringande af ett dylikt fenomen.

Men ej nog dermed, att hvarje fenomen har sina oesterhärmliga egenheter; det måste också hafva oberäkneliga verkningar på alla de omgifvande fenomenens besynnerligheter. Och här af följer, korteligen, att om man ville försöka att bilda en stat efter Englands mönster, man dermed skulle lyckas ungefär på samma sätt, som man lyckas att i gips efterbilda en lefvande menniska. Man kan

Europeiska diplomtikens utbildning, förtryckande af hafvens frihet, barbariska röfvarestaters skyddande, lasternas och luxens kringförande öfver jordklotet o. s. v.

icke bjuda till att härma ens den kroppsliga inre organismen — huru skulle man i alltsammans inblåsa den lefvande anden? Vi hafva således trott, att ingen ting vore sämre, ingen ting vådligare, än att uppgöra statsförfattningstheorier efter ett sådant modell. Dess betraktande bör utan tvifvel vara lärorikt för hvarje fin och djupt forskande blick. Men försöket att copiera det hafva vi trott böra lyckas vida mindre, än att rent af på egen hand efter förnuftsgrunder uppfatta idéen till en verkställbar och gagnelig statsbyggnad. Och när vi härtill lagt, att Englands författning sjelf hvarken är eller, för sin egen skull, kanhända någonsin varit fullkomlig eller önskansvärd, oaktadt allt det herrliga, som derifrån uppkommit för menskligheten i det stora hela; hafva vi så mycket mindre kunnat draga i betänkande, att heldre tro, hvad förnuftet säger oss, om lagstiftning och samhälls inrättning liksom om annat, än blindt öfverlemna oss åt tron på förträffligheten af allt engelskt, såsom föresyn vid förbättringsförsök i samhället. *)

*) En bland förtjensterna i Englands outgrundliga organism, -- en som med trygghet kan öfverföras och trifvas på främmande botten, -- faller i ögat på den ytligaste, så väl som på den skarp-sinnigaste betraktare. Det är upplysningens ostörda gång, friheten i tankans yttring. Om denna nträttat allt det stora och sköna, som England gjort eller tillegnat sig, kan tilläfsventyrs icke utrönas. Men den har genomträngt och lifvat

Englands aristokrati lärer imidlertid vara den enda, hvars duglighet man har att framställa, såsom bevis för aristokratiens fördelar. Att alla öfriga skepnader, hvori den aristokratiska makten uppenbarat sig, antingen aldrig varit, eller åtminstone ej nu mera äro gagneliga för lagbundna samhällen, derom torde man i allmänhet vara ense. Hvad man från erfarenheten har att i detta afseende åberopa, synes oss därför ej vara fördelaktigt. Och resultatet af vår åsigt är intet annat, än hvad vi redan angifvit, att den folkmakt, som bör finnas i en lagbunden monarki, måste vara *en* och odelad. Om den i representation skulle behöfva afdelningar, är en annan fråga. Den måste då i alla fall utgå från folket gemensamt och dess interessen gemensamt bindas vid alla afdelningar af folkets hela massa. Men åt ingen ståndsskillnad, intet medfödt eller vid yrken och embeten fästadt privilegium, bör från henne hämtas ett försvar.

allt. Henne förutan skulle allt vara ogjordt, skulle den lifgivande undrasvärda organismen aldrig hafva bildat sig. Hvilka elementer som fordras, för att åstadkomma något dylikt eller lika lyckligt, det må vara ett problem, som ej kan lösas. Men att tankefriheten måste vara ett bland dessa elementer, derom äger intet tvifvel rum. Hvilken olikhet i organismen, som vållar det ena djurets skiljaktighet från det andra i böjelser, behof och lefnadssätt, må kanhända ingen anatom tilltro sig att afgöra. Men att andedrägt är nödvändig för allt, hvad som lever i luften, det ser man, utan att vara anatom.

Man skrämer oss med militär despotismen, om vi på detta sätt nedbryta allt det gamla och helgdvunna i samhället, alla de värn, som så länge afhållit detta enda farliga plågoris från Europa och ännu under sista seklets lopp bevarat en verkelig constitutionel förvaltning i alla denna verldsdels monarkier — såsom vår tänkare påstår. — Det är också endast, denna våda för friheten, som vi ännu kunna tänka oss, om vi ej mer behöfva frukta det aristokratiska och hierarkiska förtrycket.

Men huru känner man sin tid, när man låter skräma sig af denna våda? Hvar skola i Europa hädanefter despotismens satelliter bildas? Och huru stort måste deras antal vara, för att nu mera återhålla folkens allmänna vilja? De stående arméerna utgöra ej mer europeiska staternas stridskrafter. En Regent kan ej mer äfventyra ett af sitt folk ogilladt krig, utan att sätta sjelfva sin myndighet på spel. Hvar skulle han taga bödlar, för att bekriga massan af sitt eget folk? — Nej, må Statsministrar vara blinda nog, att commendera arméer emot de liberala idéerna. Vi låta icke af dessa ministrars auctoritet inbillas oss, att liberaliteten är fiendtlig mot thronerna — och lika litet skola vi gifva vårt förnuft till spillo åt resonörer, som hvarken vilja kalla sig liberala eller våga kalla sig något annat, men föresätta sig att etablera, Gud vet hvad för läror, enligt hvilka ingen sann liberalitet skall finnas och sjelfva ordet ej betyda annat, än en snara för folkens fri-

het — medan deras bildning, under detta palladium, fortgår med jättesteg och lemnar den enda osvikliga garantien mot förtrycket.

Militärdespotismen har funnits, der aristokratien saknats. Låt vara, att den ena uteslutit den andra. Men nittonde seklet har ej förr funnits. En aristokrati, som var nödig till motvägande af monarkens makt, den tid ej någon makt kunde finnas hos folket, är ej derlöse nödig, då folkets krafter blifva verksamma. När människovärdet var okänt, fördrades Herretitelns högmöd, att gifva den spänstighet, som motstod förtrycket; och det var bättre, att thronerna då ej ägde någon makt, — såsom de i sjelfva verket icke ägde eller någonsin kunna äga, der aristokratien har makt — än att deras myndighet skulle gripit omkring sig i en tid, då ingen ting annat än österländsk despotism kunde deraf uppkomma. Men om detta herretitelns blinda högmöd, obekant med menniskonaturens adel, tjente att nedtrycka, ej att lyfta, den usle, som, sjelf lika obekant med sina anspråk, uppriktigt trodde sig skapad till undergifvenhet för våldet; så frågas, om detta förhållande är värdt att bestå, den stund det kan upphöra? Förståndets bildning utgör hela folkets kraft. När denna kraft börjat vexa; skulle ej folket då börja att få uträtta mer, än det förut förmådde? Om aristokrati en gång behöfdes; var det väl för annat, än att hos folket sjelft ej fans eller kunde finnas någon makt? När denna orsak upphörer; för hvil-

ken annan orsak skulle då aristokratien bibehållas?

Det återstår dock en punkt, från hvilken den kan försvaras, och denna är oangriplig. Hvad som varit, måste fortsara. Lagar på papperet duga icke. Endast det kan bestå, som länge bestått. Derigenom är t. ex. Sverige constitutionelt, att "dess författning" icke är skapad medelst ord, och ej kan störas medelst ord," såsom de efter franska teorier inrättade nya stater, o. s. v.

Wi försöka ingen vederläggning af detta gamla argument. Wi anmärka blott, att i fall så är, bör verkligen sjelfva namnet af all liberalitet försvinna. Ty orätt har hon, utan gensägelse, derest ingen ting låter i politiken bilda sig annorlunda, än "af naturen och tiden," såsom vår tänkare säger. Orätt hafva då äfven alla de haft, som före detta liberala tidevarf vågat gripa in i naturens och tidens verkningar, och med väldig hand uppresade statsbyggnader, från hvilka sedermera samhällsordning och kultur flutit öfver verldsdelar och tidevarf, och som så dragit parti af naturen och tiden, att man svårligen kan skilja dessas verk från verkningarne af stiftarnes planer. Huru naturens och tidens verk, människohanden förutan, alltid äro vilda, och huru denna hand framför allt fordras till odugliga statsbyggnaders störtande och till uppresande af nya och dugliga, skulle också kunna anföras; men vi tro det ej vara lämpligt att tvista öfver en fråga, hvares alltför

stora enkelhet gör, att knappast något öfvertygelsens förändrande deröfver är möjligt.

Det förhåller sig icke alldeles så, när fråga är om tillämpning till särskilda fall. Mången, som begriper, att viktiga och nödvändiga förändringar i politiken ej mer, än i allt annat, göra sig sjelfva, vill ej derföre begripa, när beholvet af dessa förändringar inträffar, eller någonsin medgifva, att det inträffat. Om man temligen allmänt gör vår stora *politicus* rättvisa för hans ifver mot lagar på papperet; så följer deraf icke, att man gör honom samma rättvisa för hans tankar om förträffligheten och i synnerhet *fastheten* af vårt kära "fäderneslands till större delen uråldriga institutioner," såsom "innerligt sammanvälda med nationens vanor och "interessen." Härom går då an att säga några ord, i fall någon, som vant sig att nitälska för det gamla, skulle vilja inlåta sig i en undersökning.

Kyrkan och *Adeln* äro en gång förklarade för monarkiska *institutioner*, i motsats mot de populära. Det skall således bevisas, att dessa institutioner hos oss äro monarkiska; och beviset blir, att de äro — populära. *) "Om, heter det," kyrkan ej "genom yttre glans imponerar så mycket på "folket, som i en mängd andra länder" (d. v. s. om hon icke är så beskaffad, som förf.

*) Således visserligen monarkiska efter vårt, men icke efter författarens föreställningssätt.

ville hafva henne, då hon skulle underhålla den vidskepliga tro på monarkens gudomliga rätt, hvilken hans parti anser, eller den gudomliga helgd, som han sjelf anser nödig för monarkiens bestånd; "så har hon likväl ett "ej ringa inflytande genom sin befattning med "folkets undervisning, här vida längre sträckt, "än på många ställen" (så har hon, vill det säga, en desto mera förnuftig, mot all vidskepelse fiendtilig syftning, den hon äfven realiserat genom bibringande af en verklig folksuplysning.) — Adeln åter berömmes, att hafva "vunnit mycken styrka under de senare "Riksdagarne; aktningen för dess bemödanden der har alltmer utträngt det förra stånds- "hatet," hvilket torde vara just detsamma sagdt, som att Sveriges Adel handlat populärt och derigenom utträttat, hvad som vidare säges, nemligen att "om svenska Adeln ej mera genom sin rikedom kan bilda någon ting i "makt jemförligt med t. ex. Stor-Britanniens "Pairer, så är dess inflytande likväl ännu af "den största vigt." Ty denna vigt, då den ökat sig under de senare Riksdagarne och således icke består i makt, hvilken visserligen för Adeln ej ökat sig, kan ju icke vara någon annan, än den vigt, som allmänna tänkesättet, folkets aktning skänker, och som således ej skänkes för annat, än för välvilja mot folket, liberala tänkesätt, popularitet.

Så vida nu dessa monarkiska elementer (eller institutioner) äro nödvändiga att uprätthålla helgden af *royautéen*, och *royautéen*

i Sverige verkligen, (enligt hvad vi gerna medgifva vår tänkare) är ganska väl upprätthållen i all sin helgd och glans; kunna vi ej hindra oss att sluta, det feodalismen och hierarkien visat sig vara för detta ändamål vida mindre outhärliga än populariteten, liberalismen eller hvad helst han behagar kalla aktningen för förnufts och mensklighetens rättigheter.

Jemnt lika gammal med svenska Konungars popularitet är den svenska vördnaden för Konungar, den äkta tro- och huldskap, som de så länge njutit. Vår tänkare kallar till och med några bland de största, af dem *demagoger*. De hafva i sanning aldrig anat, att deras thron hvilade på feodalism och vidskepelse eller på några sådana *institutioner*, som skulle vara goda genom ålder och häfd, och icke genom sitt inre värde, sin tjenlighet för den varande tidens behof. De hafva *stiftat* och *afskaffat*, med lika säker och kraftig hand, allt efter beskaffenheten af detta behof, och aldrig bäfvat för någon ålder och häfd, som icke vitsordades af sakernas egen duglighet. De hafva, med ett ord, varit förfärliga liberalister och stats-theorister, dessa gamla djerfva svenska Konungar, som upfyllt svenska folket med så mycken royalism.

Det har så ofta blifvit påmindt, och kanske alltid lika förgäfvets, att man hädar dessa stora Mäns minne, då man påstår, att hvad de stiftat, bör af vördnad för dem bibehållas, äfven sedan det uphört att vara gagneligt

eller ens användbart — liksom skulle de sjelfva hafva tvekat att afskaffa det, om de uplevvat den stund, då dess bruk ej mer var lämpligt. Det lönar säkert icke att ännu ofrtare uprepa denna sats, sedan till och med de publicister, som vilja anses för oväldiga och sjelfständiga, affalla derifrån. Hvad som aldrig varit afskaffadt, är kanhända den gamla svenska tvedrägten. Man bör ej hoppas, att hon ensam skulle gifva vika, i en tid, då man är räddare än någonsin att rubba, hvad som är gammalt.

Om vi hittills bevisat, att vår tänkare icke uptäckt i sina monarkiska *institutioner* något gammalt, som icke är modernt och liberalt, just i den mån det är monarkiskt; så blir det nu i sin ordning att visa, huru de inrättningar, han kallar populära, äro mera privilegierade, mera exklusiva eller aristokratiska, mindre populära, än Adeln och Kyrkan ända från reformationstiden varit — och dermed hoppas vi, att hans grundlighet må vara nöjaktigt ställd i dagen.

Ministären, Borgareståndet och Bondeståndet äro dessa *institutioner*, som enligt författarens mening skola realisera den populära principen. Om den förstnämnde, i brist af häfd, duger eller icke, får man ej veta. "Det är omöjligt, heter det, att bedöma, hvad grad af kraft den kan komma att erhålla med tiden," eller "hvad fasthet den redan äger." Man ser således, att det är icke blott framtiden, utan äfven det närvarande, som

man måste vakta sig att bedöma. Endast om det gamla kan man veta något — dock följaktligen icke, hvad det ännu är, utan blott hvad det varit. Skada likväl, att detta hinder legat vår auctor i vägen! Hvem ansvarar oss, att man icke framdeles, då tiden kommer till domens afkunnande öfver inrättningen af vår ministère, skall sakna en domare af samma skarpsinnighet?

För vår del hafva vi, okunniga om förbudet, redan mer än en gång haft den djerfheten att yttra vår mening om de fel, som vidlåda denna inrättning; och vi våga nu tillägga, att dessa fel fruktansvärdt blifva allt mer obotliga, ju större *kraft* och *fasthet* ministären erhåller. Vi skulle således i vår enfaldighet gerna se, om denna kraft och fasthet kunde uteblifva, till dess felen hunne afhjelpas; och vi tro, att om man äfven härutiinnan rätt mycket misstror det förnuft, som dömer öfver det närvarande, och tager skäl, när de äro goda, änskönt icke ännu af erfarenheten påtrugade; skulle man genom experimenterande på ministérens *kraft* kunna komma derhän, att förbättringsförsöken strandade mot den alltför stora *fasthet*, som sjelfva felen i inrättningen imedlertid erhållit. Det är af sådan anledning, som vi ej dragit i betänkande att anse vår ministère, ehuru *yngst* bland våra politiska inrättningar, längesedan vara mogen till förbättring. De fel, vi anmärkt, gå i korthet derpå ut, att ministären
 icke

icke är underkastad den controll, som folkets öga borde kunna öfver honom hålla — således derigenom icke populär; — att ministrars så kallade reservationer i protokoller, dem folket icke känner, befriar ministären från den verkliga ansvarighet, som är dess hela ändamål, och tillåter ministrar att kvarblifva, som kunna skjuta skulden på sin Konung, för hvad under deras embets-utöfning skett och att i denna bristande ansvarighet, denna möjlighet att förleda och blottsälla Konungen, ligger en den vådligaste corporationsmakt, som någon aristokrati kan innefatta. Högst aristokratisk, men alldeles icke populär, hafva vi således ansett inrättningen af vår ministère, vår Konungs Statsråd.

Om åter en sådan inrättning någonsin är ämnad att vara just populär, tro vi kunna underkastas något tvifvel — så vida nemligen det populära skall vara någon ting annat än det monarkiska. Visserligen anse vi Monarkens egen person, Hans makt och Hans värdighet, vara det mest populära, som i samhället kan finnas. Och som all ministère bör vara Honom upriktigt tillgifven; så hafva vi ingen ting emot, att äfven Hans ministère må vara ett rätt populärt element i staten. Men då kan också, efter vårt begrepp, ingen ting i staten finnas, som icke är populärt. Finnes åter en aristokratisk beståndsdel; så måste dess grundsatser utan tvifvel yttra sig i ministären. Eller för hvilka ändamål sitter Mou-

arken uphöjd öfver allt parti och allt intresse; om ej för att moderera täflan om öfvervigt imellan massan af nationen och alla enskilda anspråk; om ej för att, så till sägande, i sig uptaga och popularisera det aristokratiska elementet, i sig uptaga och förädla det populära elementet? Förutsätter man ej behofvet af en sådan medlare imellan massans anspråk å ena, och alla deras anspråk, som framskjuta ur masan, söka lycka, vilja styra, å andra sidan; så inser man ej heller någonsin behofvet af en Monark; så bör man hålla republiken för det bästa regeringssätt. Men dessa, som framskjuta ur massan, genom medfödda eller förvärfvade anspråk, dessa maktägande eller efter makt sträfvande, som efter samhällens olika beskaffenhet, utgöra det verkliga aristokratiska elementet, skola antingen alldeles försvinna, eller ock måste de hafva sina ögon fästade på ministären och deras anspråk der finna skydd.

Vi neka icke, att ministrar funnits, som varit populära; ej heller, att aristokrater funnits, som hatat dem, och med hvilkas anspråk ingen constitution, ingen ministère kunnat stå tillsammans. Vi säga blott, att ministärer icke äro populära inrättningar, om popularitet tages i något slags motsats mot rojalism; att aristokrater, som hata ministrar (anorlunda än personligen) föringen del äro rojalister; att fast mera det verkliga elementet, det eviga fröet till aristokrati, hvars nödvändighet är sjelfva grunden till alla de aristokratiska former, som någonsin funnits,

aldrig kan hos ministrar qväfvas, änskönt de äro populära, aldrig upphöra att hålla dem på vakt emot folkets anspråk, och att således ministärer aldrig varit och aldrig kunna blifva, hvad man kallar populära inrättningar, d. v. s. sådana, som enkom syfta att bevara folkets rättigheter. Också torde väl erfarenheten hafva mer än tillräckligen besannat, att det vore slätt bevändt med vården af dessa rättigheter, i fall den berodde af ministrar, till och med sådana, som för öfrigt kunna vara ganska skickliga och aktningvärda män.

Huru förhåller detsig då med *Borgare- och Bondestånden*, som enligt vår tänkare äga "så mycket mera häfd," i fall ministären äger deraf för litet, hvilkas ledamöters antal ger den "princip, för hvilken de äro organer, det "största eftertryck," och som föranlåta honom till det påstendet, att "de populära principerna "i Sverige äro uttryckta på ett kraftigt och "bestämt sätt?"

Vi bedraga oss mycket, om ständs-anda icke är detsamma som privilegii-anda, och om icke denna är motsatsen af popularitet. Bedraga vi oss icke; så är en i stånd sönderdelad representation följaktligen aldrig en rätt populär representation. När hvar och en, såsom förf. behagar yttra sig, upträder, nitisk för *sitt* yrke, *sitt* stånd; är det en slump, om detta ständs eller yrkes fördel råkar att sammanträffa med fäderneslandets fördel. Men äfven då är det icke för fäderneslandets, utan för ståndets skull, som representanten förfä-

far fäderneslandets sak; och detta torde göra någon skillnad. Den patriotiska afsigten, omfattandet af allmänt viktiga ämnen derföre, att de äro allmänt viktiga, gagna fäderneslandet, befrämja allmän lycksalighet, synes egentligen vara det, som gör medborgaren värdig att höja sin röst i en Riksförsamling. Att till detta patriotiska tänkesätt upfostra landets inbyggare är det, hvartill allt bör sammanverka. Men hvad förmår allt annat, om folksrepresentationen motverkar, i stället att bidra?

Skulle någon föreställa sig det såsom mycket populärt, att den, som talar för jordbruket, är äkta bonde, och den, som utskickas att förfäkta handsverks-näringar, sjelf är handverkare, så torde dock ej deraf böra slutas, att åtskiljandet af dessa yrkens intressen och den deraf uppkommande afunden; slitningen, nästan oundvikligt fiendtliga sinnesstämningen, äro särdeles populära, eller ens för någon del af folket nyttiga. När nu meningen är, att det "populära elementets fasthet" skall befrämjas, så måtte väl också menas något, som tryggar och befästar folkets rättigheter; och vi hemställa, om något sådant kan ligga i denna slitning, denna stånds-strid. Efter den gamla regeln *divide et impera* skulle det snarare tyckas, att just denna ståndsstrid, och således äfven dess orsak, ståndsskilnaden, kunde mången gång blifva vådliga för det populära elementets fasthet, och reta en förtryckare till inkräktning-försök.

Att en representant förräder sina committenter, är visserligen en den största styggelse; och det vore högst olyckligt, om sådan blefve följden deraf, att han, utan eget intresse, såsom icke föreställande sitt eget yrke, sitt eget stånd, ”uppträder såsom ”ombud för en mängd af alla stånd och yrken bestående valmän.” Men föga bättre är det, om representanten, utan att vara trolös mot committenter, likväl aldrig tänker på, hvad landets allmänna väl fordrar, utan blott huru vissa privilegierades intresse må kunna befrämjas. Föga godt lärer i alla fall kunna väntas, om man ej kan vänta sig representanter, som sätta sin stolhet och sitt högsta intresse (sin äras intresse) i att uppträda, ej ens blott såsom ombud för en mängd valmän af alla slag, utan såsom fäderneslandets, lagarnes, rättvisans, mensklighetens ombud, färdiga att göra allt, hvad dessa fordra, färdiga att glöma och försaka allt, som med deras fordran ligger i strid, det må vara egna valmäns eller andras enskilda fördelar,

Till erhållande af sådana representanter är det, som alla vallagar böra syfta. Deras fullkomlighet består dels deri, att valrätten, och dels deri, att valbarheten äro tilldelade dem, som rätteligen böra deraf vara i besittning. I afseende på Bondståndets valrätt tro vi svenska vallagen äga mycken förtjenst. Jordägande rätten, utan afseende på förmögenhetens belopp, är visserligen med rätta grund för valrätten, och häri finnes äkta po-

pularitet. Ett aristokratiskt sinnadt Underhus torde svårligen kunna uppkomma, så länge detta stadgande i vallagen bibehålles. Hvad vi beklaga, är endast, att denna valrätt utgör ett privilegium, att icke alla jordägare deri deltaga (åtminstone då de icke på annat sätt äro representanter), att valrättens energi är förlamad genom elektors-inrättningen, att valbarheten är, lika med valrätten, inskränkt till blott egentliga bönder, och ändtligen att jordbrukets representation blifvitskild från andra yrkens, gjord till ett eget stånd, en plantskola för denna stånds-anda, som af samma och flera skäl råder och måste råda i de öfriga afdelningarne af Riksförsamlingen.

Sådana brister i Bondeståndets representation tro vi vara stora nog, att i det närmaste utplåna fördelarne af sjelfva valrätten, Den förnämsta verkan af dessa brister är, att det offentliga lifvet, nationalmedvetandet, för hvars utbildande vår tänkare annars så mycket, och med så mycket skäl, nitälskar, måste i detta skick alltid blifva hardt nära främmande för Bondeståndet och att den allmänna aktning, som ståndet borde vinna och äga, ej kan annat än lida deraf. Ståndet måste sakna hos sig biträde af den starkaste bland alla politiska makter, hvilken annars alltid kunde vara dess bundsförvandt, den allmänna bildningen; och det må icke begära att se allmän aktning slösad på sin politik, eller allmänt förtroende fästadt vid sina steg, så länge det befinner sig på detta sätt isole-

radt från det allmänna lifvet; tillståndt för all högre grad af allmän upplysning. — Hvad popularitet det må äga, utan detta allmänna förtroende, lemna vi gerna oundersökt, då fråga icke är att tvista om ord, utan om sak, och således att tillse, huruvida den popularitet, man recommenderar, ej är någon ting skadligt, i stället för nyttigt, ej verkar emot det ändamål, man söker, i stället att befrämja det.

Huruvida *Borgareståndets* popularitet sträcker sig utom ståndets egen krets, är ännu mindre tvifvelsmål underkastadt. Detta stånds näringsprivilegier utgöra det trätosfrö, som naturligen söndrar de båda närande stånden från hvartannat; och ett Borgarestånd; hvars representanter anse sin kallelse framför allt fordra underhållande af sjelfva trätosfröet, bevakande af ståndets välfångna privilegier, lärer svårligen kunna hafva anspråk att bilägga den deraf uppkommande söndringen, förvärfva bevågenhet af den stora närande massan, hvars röst likväl svårligen kan lemnas oberäknad, när fråga är om popularitet. Föga mer kunna Borgareståndets privilegier behaga andra medborgare i allmänhet, som behöfva näringsflitens produkter. Det bifall, detta stånds anspråk vinna, i nu varande ställning, kan väl således svårligen blifva något *folkets* bifall. — Annan sak är det, om populärt skall kallas, hvad som behagar en klass, och en privilegierad klass i samhället. Vi åter mena dermed ingen ting annat, än

hvad som åsyftar verkligt gagn; d. v. s. allmänt gagn. Allt annat tro vi vara lika litet populärt, emedan det aldrig kan vinna allmänt deltagande, ehvad det kommer från en flock af det sämsta slödder, eller från den mest förfinade krets af högt uppsatta personer.

”Reproductionskraften genom sammanhanget med outroliga yrken och släktförhållanden” är ett talesätt, som vår tänkare behagar nyttja om alla våra Riksstånd, för att bekräfta deras *fasthet*, och som egentligen frapperar i afseende på Borgare- och Bondestånden; ty att de öfriga båda skulle här äga någon starkare reproductionskraft, än annorstädes, der de finnas, torde icke vara författarens mening. Det märkvärdiga skall väl ligga deri, att äfven af den valda representationen den del, som svarar mot den enda valda i andra länder, skulle här reproducera sig på något eget sätt, till förmån för folkets fri- och rättigheter.

Visserligen är det någon ting, att kunna hitta på så besynnerliga talesätt. Återstår blott att veta, om deri också finnes någon mening. Hvar finnes t. ex. Borgare- och Bondeståndens berömda reproductionskraft? Äventyrar man i andra länder att lida brist på borgare och bönder, och är det blott här, som denna brist aldrig blir att befara? Kraften att reproducera dessa två slags medborgare ligger den då uti något annat, än Riksdagsordningens kraft att förklara dem valberättigade och valbara till

Riksdagsmän; hvardera inom, men icke utom sitt stånd? Tag bort denna lag, denna "representation enligt Charta," som författaren så gudomligen föraktar; hvad är väl sedan kvar af sjelfva representations-rätten, och huru skyddas den af någon reproductionskraft?

Knappast tro vi, vid öfvervägande af allt detta, att vännerna af vårt representations-sätt skola kunna begagna särdeles mycket af de nya uppfinningar, hvarmed denna tänkare riktat deras rustkamrar. Äfven vi hafva tänkt något öfver den frågan, huru fördelarne i detta representations-sätt skulle kunna begagnas, i fall man ville företaga sig att "omskapa det efter uniformitets-principerna," såsom vår auctor talar, eller, enligt vissa patrioters önskan, bringa det till ett verkligt uttryck af nationens vilja och behof. Vi hafva väl dervid icke, med författaren, kunnat öfvertyga oss, att en radikalreform alldeles icke vore nödig, och att det existerande representationssättet, sådant som det är, vore för det närvarande det bästa hos oss möjliga (så framt ej dermed menas blott, att intet annat kan erhållas), eller att det med några få, alldeles icke radicala modificationer, skulle bli det bästa i Europa. Men vi hafva trots oss finna, att, äfven utan radical-reform, dock något kan göras, som blir ganska nyttigt, i fall det sker.

Om vi få hänvisa till de artiklar, dem vi såsom tidnings-utgifvare meddelat, angående

näringsfriheten; så torde vi våga anse oss hafva bevisat, att Borgareståndets näringsprivilegier redan år 1810 uphört att vara efter lag gällande. De prof, vi sett, af motsatt öfvertygelse, äfven hos den Kongl. Regeringen *), förändra icke förhållandet. Den tid kan ännu komma, hoppas vi, då 1810 års lag om näringsfrihet (hvarigenom all borgerlig näring, emot åtagande af borgelig tunga, är en rättighet för alla medborgareklasser) bringas i utöfning — såsom redan varande lag, utan något stiftande af en ny. Detta skulle, låt så vara, hvarken innebära någon radikalreform, eller ens en modification — aldräminst en radikal — utan blott ett åtnjutande af det tillstånd, hvori vi verkligen äro, när våra gällande lagar efterlesvas. Och likväl skulle härigenom upkomma — ja, det skall upkomma, ty lagen måste väl en gång göra sig gällande — ett tillstånd, hvori våra tvenne afdelningar af näringarnes representation skulle för hvarannan blifva, så till sägande, oigenkänneliga. Namnen af Bondestånd, såsom jordbruksrepresentanter, och af Borgarestånd, såsom handels- och handterksrepresentanter, vore kvar; men söntringen mellan dessa stånd vore för evigt omöjlig. Alla närande handteringars gemensamma behof och deras behof af hvarandra kunde ej längre dröja att erkännas. Borgare-

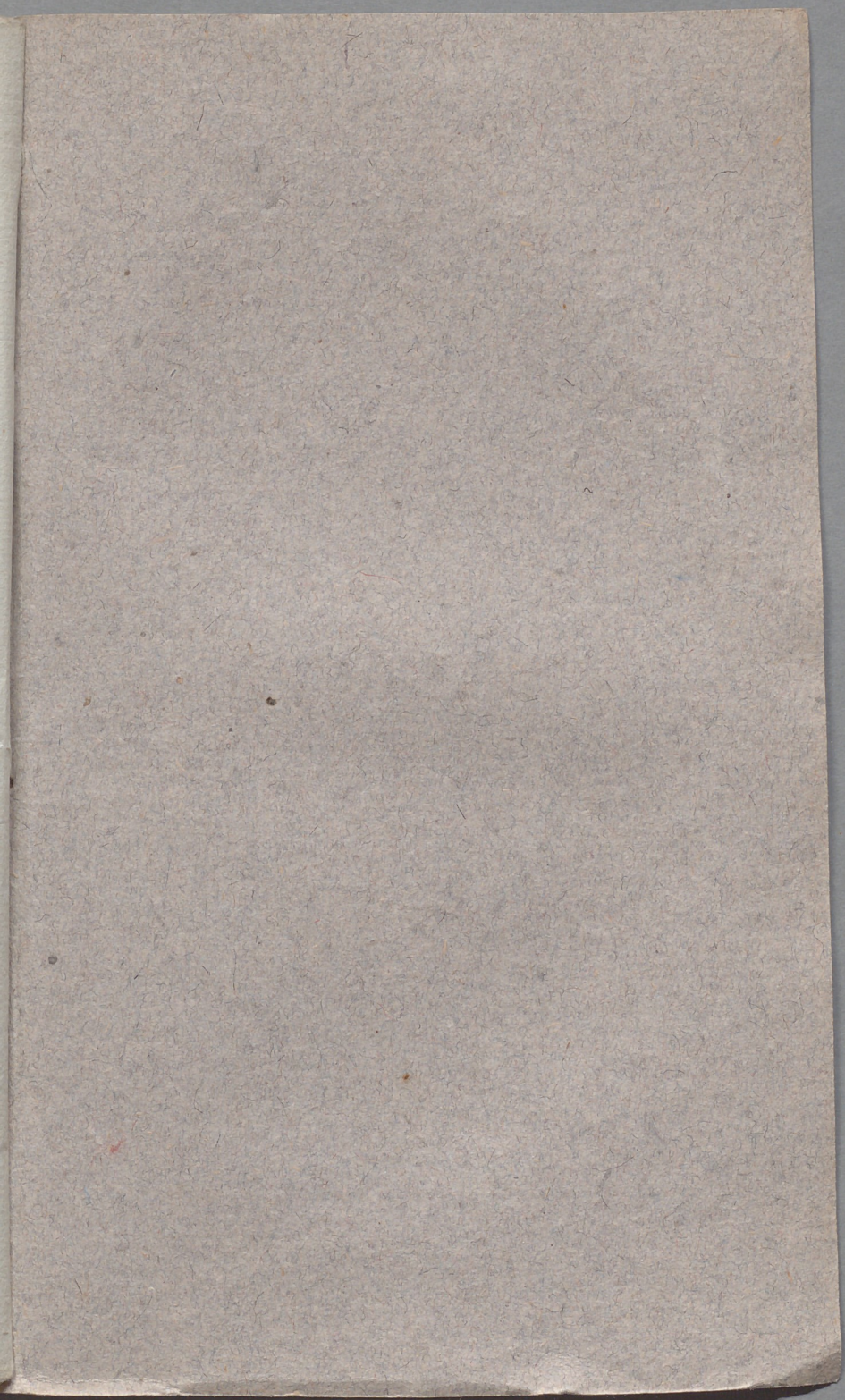
*) t. ex. det nädiga Utslaget på Bokbindaren Lincks besvär, infördt i Cour. li. St. N: 43.

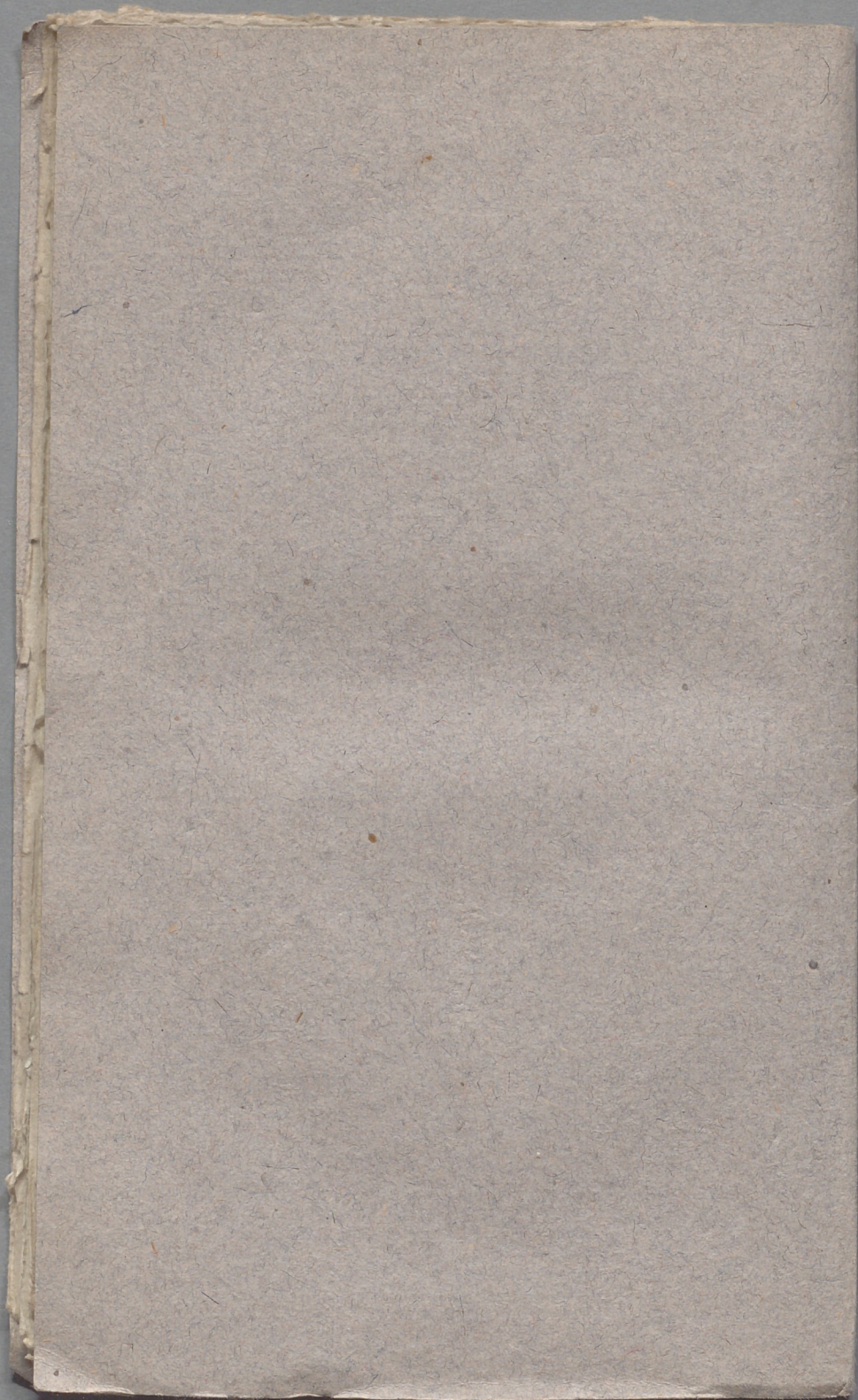
och Bondestånden kunde fortfara att sitta i särskilda sammankomst-rum, (endast för att hafva desto större vikt i Riksförsamlingen); men deras önsknings och fördelar skulle ej mer blifva skiljaktiga i någon sak af vikt för fäderneslandet.

Den stora bristen vore väl ännu kvar, att allmän uplysning icke ägde fullt inflytande på dessa stånd, i anseende till det privilegii-mässiga i deras val. Men denna brist oberäknad — i fall den ej framdeles skulle kunna afhjelpas, såsom de båda stånden otvifvelaktigt genast komme att önska — vore den härigenom åstadkomna reformen så väsendtlig, att den nästan skulle kunna hållas för radikal. Ty ehuru man ännu icke derigenom hade hunnit ända till uniformitetsprincipens realiserande, utan national-representationen fortföre att vara delad i flera kamrar; vore likväl åt näringarne gemensamt inrymdt ett verkligt åtnjutande af den hälft i Riksförsamlingen, som är allt, hvad de kunna fordra, så länge afdelningar deraf skola finnas. Dessa båda stånd utgjorde nemligen alltid två förenade röster; och de öfriga rösterna vore äfven två. Då nu svenska Adels popularitet är känd och med rättvisa berömd; skulle denna Riksförsamling, såsom folk-representation, vara organiserad till så mycken kraft och samdrägt, att den tvifvelsutan väckte deras högsta missnöje, som hata uniformitets-principerna, och äro mer deras, som ej älska någon makt hos folket.

Visserligen; vi uprepa det; vore ännu mycket öfrigt att göra, innan svenska representationen vunnit all den förbättring, som kan vinnas. Men mycket vore likväl gjort — det vill, efter vår tanke, säga: mycket är gjort, när den lag blir efterlevad, som är. Denna lag är dock redan en egendom, som bör vårdas. Den ligger obrukad, likasom våra stora hedar och myrer, och inbringar lika litet frukt, som de. Men likasom dessas odlande är en eröfring utan blodspillan; så bör äfven utkräfvandet af lydnad åt lagen ej vara ett verk att jemföra med eröfrande af sådana lagar, som endast kunna åstadkommas vid lika omständigheter med dem, under hvilka 1810 års näringsfrihet stiftades. — Lyckliga Sverige, som har så stora eröfringar att göra utan blodspillan! —

Det är kanske ett brott, att påyrka dylika eröfringar? — Åtminstone hafva vi icke gjort det ostraffadt. Sådant böra vi kunna tåla. Det vore svårare att hafva orätt och mödgas misströsta om fäderneslandet. —

www.books2ebooks.eu